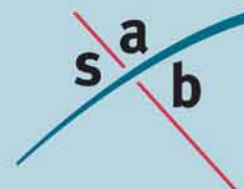

Flora- en faunaraapportage

Denekamp, Eurowerft

Gemeente Dinkelland

Datum: 5 januari 2011
Projectnummer: 100255

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Leeswijzer	3
1.2	Planomschrijving	4
1.3	Wettelijk kader	6
2	Quick scan flora en fauna	8
2.1	Onderzoeksmethode	8
2.2	Gebiedsbescherming	8
2.3	Soortenbescherming	9
2.4	Conclusie	14
3	Nader veldonderzoek flora en fauna	17
3.1	Methode	17
3.2	Resultaat	17
3.3	Conclusie	18
3.4	Aanbevelingen	18
3.5	Aanbevelingen	18
4	Mitigerende maatregelen / Ontheffingsaanvraag	20
5	Voortoets/ Oriënterende habitattoets	21
6	Conclusie	22

Bijlage 1: Gegevens Natuurloket

Bijlage 2: Literatuurlijst

**Bijlage 3: Resultaten gericht onderzoek vleermuizen,
Gierzwaluw en Steenmarter Ekoza**

1 Inleiding

1.1 Leeswijzer

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden dient eerst een onderzoek uitgevoerd te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (*gebiedsbescherming*), de Flora- en faunawet (*soortenbescherming*) en eventuele andere betrokken natuurregeling. Uit dit onderzoek moet blijken of met de ingrepen negatieve effecten op beschermde gebieden en soorten zijn te verwachten en of daarvoor respectievelijk een vergunning of ontheffing is verkregen. In deze flora- en faunarapportage worden de effecten op de aanwezige natuurwaarden besproken. De flora- en faunarapportage is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken:

1. **Inleiding.** Beschrijving van beoogde plannen, ligging van plangebied en de gevolgen van de ingrepen voor de huidige situatie en het wettelijke kader.
2. **Quick scan Flora en fauna.** Deze is gebaseerd op een eenmalige veldverkenning. In deze quick scan zijn op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten en een eenmalige veldverkenning, uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in en in de directe omgeving van het plangebied. In de quick scan zijn uitspraken gedaan over de effecten van de plannen op nabijgelegen beschermde gebieden en op direct nabij het plangebied voorkomende (vaste rust- of verblijfplaatsen van) strikt beschermde flora en fauna. Hieruit volgt de conclusie of nader veldonderzoek naar strikt beschermde soorten noodzakelijk is en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet aan de orde is.
3. **Nader veldonderzoek flora en fauna.** Beschrijving van het nader onderzoek, indien dit uitgevoerd is. Hierbij wordt ingegaan op de kwalificaties van de onderzoeker(s), de data waarop de veldbezoeken hebben plaatsgevonden, de methode van onderzoeken, specifieke ecologische kenmerken van de soort en uiteraard de resultaten.
4. **Mitigerende maatregelen.** Als uit de resultaten van het nader onderzoek blijkt dat het plangebied in gebruik is door strikt beschermde soorten, dan dienen maatregelen te voorkomen dat de ecologische functionaliteit van het plangebied vermindert. Als SAB het opstellen van deze maatregelen verzorgt, dan worden deze beschreven in dit hoofdstuk. Mocht het opstellen van maatregelen niet afdoende zijn en is een **ontheffingsaanvraag** ex artikel 75 van de Flora- en faunawet alsnog aan de orde, dan staat deze ook hier.
5. **Voortoets of Oriënterende Habitattoets.** Dit is alleen in het geval wanneer negatieve effecten te verwachten zijn op (instandhoudingsdoelstellingen van) beschermde natuurgebieden. Aan de hand van de Effectenindicator van het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) wordt een inschatting gemaakt van de mogelijk optredende effecten.

De onderzoeken in deze flora en faunarapportage zijn uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving (zie para-

graaf 1.3). Bovendien zijn alle onderzoeken uitgevoerd volgens de door Gegevens autoriteit Natuur meest recent uitgegeven protocollen.

Gegevens flora en fauna

SAB streeft ernaar alle waarnemingen aan (bijzondere) soorten die verzameld worden tijdens flora- en faunaonderzoeken door te geven aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De invoer van gegevens in de NDFF leidt tot een beter overzicht van het voorkomen van (beschermde) soorten en daarmee tot een betere bescherming van deze soorten.

1.2 Planomschrijving

In Denekamp (gemeente Dinkelland, provincie Overijssel) is in het centrum de sloop van de huidige bebouwing beoogd om plaats te maken voor een woonwinkelcomplex. Eén van de haalbaarheidsstudies die hiervoor dient te worden uitgevoerd is toetsing aan de natuurregelgeving. Voorliggend flora en faunaonderzoek is opgesteld door SAB en geeft een eerste inzicht in de doorwerking van de natuurwetgeving op deze plek.

Afbeelding 1: Globale ligging plangebied (luchtfoto: Google Earth, bewerking SAB)

Denekamp ligt ten noordoosten van Oldenzaal en ten oosten van de rivier de Dinkel, dicht tegen te Duitse grens. De directe omgeving van Denekamp bestaat zowel uit een gesloten landschap in het westen die gevormd worden door beekbegeleidende bossen van de Dinkel en een open agrarisch landschap met weidegronden in het oosten.

Het plangebied ligt in het centrum van Denekamp, ten oosten van de doorgaande Nordhornsestraat. Een directe verbinding met het buitengebied is door deze binnenstedelijke ligging niet aanwezig. De directe omgeving van het plangebied is bebouwd en wordt intensief gebruikt. Het plangebied wordt in het noordwesten, zuidwesten en zuidoosten begrensd door wegen, respectievelijk de Nordhornsestraat, de Meester Mulderstraat en de Van der Heijdenstraat. De noordoostelijke grens wordt gevormd door aanwezige bebouwing.

Plangebied

In de huidige situatie bestaat het plangebied uit een bebouwd en verhard terrein. De gebouwen in het plangebied betreft een autogarage, een bedrijfspand, en een drietal winkels met daarboven appartementen. Het merendeel van de gebouwen is opgebouwd uit stenenmuren met een spouwmuur, alleen het bedrijfspand is opgebouwd uit enkelsteensmuren, zonder spouwmuur. Dakbedekking van de gebouwen verschilt per gebouw en bestaat uit platte daken alsmede uit pannendaken. Groene structuurrijke elementen zijn niet aanwezig. Groene elementen zijn aanwezig in de vorm van bomen en cultuurgroen. In afbeelding 2 is een globale indicatie gegeven van de situatie van het plangebied ten tijde van het veldbezoek.

Afbeelding 2: Impressie de te slopen gebouwen in het plangebied; autogarage (linksboven), bedrijfspand (rechtsboven) en winkels met daarboven appartementen (onder) (Foto's: SAB, 2010)

Beoogde ontwikkelingen

In het plangebied is de sloop van de huidige bebouwing beoogd om plaats te maken voor een woonwinkelcomplex. Hiervoor zullen alle elementen in het plangebied verwijderd worden. In afbeelding 3 is een globale indicatie gegeven van de toekomstige situatie.

Afbeelding 3: Globale inrichting toekomstige situatie

1.3 Wettelijk kader

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

1.3.1 Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europees Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de al bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

1.3.2 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te veront-rusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

1. beschermingscategorie 1:

Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op

basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;

2. beschermingscategorie 2:

Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.

In zo'n gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3. beschermingscategorie 3:

Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen een in de wet genoemd belang dienen en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I).

1.3.3 Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop- grond- of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2 Quick scan flora en fauna

2.1 Onderzoeksmethode

Het Natuurloket geeft in het kilometerhok waarbinnen het plangebied en haar invloedsgebied is gelegen (265-488), het voorkomen van beschermde vaatplanten, zoogdieren, broedvogels en watervogels weer (Bijlage 1). Binnen het kilometerhok is geen enkele soortgroep goed onderzocht. Omdat het plangebied maar een klein onderdeel uitmaakt van het betreffende kilometerhok en omdat de beschikbare Natuurloketgegevens in dit geval van lage kwaliteit zijn, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar de quick scan vooral te baseren op de biotoopinschatting door een ecooloog van SAB Arnhem B.V.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), De zoogdieren van Overijssel (Bode *et al.*, 1999), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens, *et al.*, 1997) en diverse websites die de meest recente informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 2 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

Op 3 juni 2010 heeft een ecooloog van SAB Arnhem B.V. het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

2.2 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden.

2.2.1 *Natuurbeschermingswet 1998*

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Dinkelland". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 1.800 meter afstand. Gezien de binnenstedelijke locaties, afwezigheid van een verbinding met het plangebied, afstand en kleinschalige ingreep zijn (in)directe effecten van de werkzaamheden en toekomstige inrichting op het Natura 2000-gebied uit te sluiten. Een vergunningaanvraag in het kader van de NB-wet is niet noodzakelijk.

2.2.2 Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde gebied dat aangewezen is als EHS betreffen de bosgebieden ten zuidwesten van de kern. Deze bosgebieden liggen op een afstand van ongeveer 800 meter van het plangebied. Het plangebied ligt buiten de grenzen van de EHS en heeft verder geen verbinding of relatie met de EHS. Hierdoor zijn (in)directe negatieve effecten van de plannen uit te sluiten op de EHS.

2.3 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

2.3.1 Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn geen potentiële natuurlijke groeiplaatsen voor beschermde plantensoorten aanwezig. Het plangebied wordt zorgvuldig onderhouden en is voor het grote deel bebouwd en verhard. Van een stabiel ecosysteem is geen sprake en bijzondere groeiplaatsen zijn niet aanwezig. Strikt beschermde vaatplanten worden binnen het plangebied niet verwacht. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten (in bijvoorbeeld tuinen) zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet, omdat het geen natuurlijke groeiplaatsen betreft.

2.3.2 Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen, 1992) en het boek Zoogdieren van Overijssel (Bode, 1999) komen in de omgeving van het plangebied soorten als Egel (*Erinaceus europeus*), Dwergspitsmuis (*Sorex minutus*), Huisspitsmuis (*Crocidura russula*), Mol (*Talpa europea*), Vos (*Vulpes vulpes*), Hermelijn (*Mustela erminea*), Bunzing (*Mustela putorius*), Wezel (*Mustela nivalis*), Ree (*Capreolus capreolus*), Rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), Aardmuis (*Microtus agrestis*), Veldmuis (*Microtus arvalis*), Dwergmuis (*Micromys minutus*), Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), Haas (*Lepus europeus*), Konijn (*Oryctolagus cuniculus*) en de meer strikt beschermde soorten Boommarter (*Martes martes*), Das (*Meles meles*), Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Steenmarter (*Martes foina*), Veldspitsmuis (*Crocidura leucodon*) en Waterspitsmuis (*Neomys fodiens*) voor.

Algemeen voorkomende soorten

Binnen het plangebied zijn relatief weinig ruige delen aanwezig. Toch zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van algemeen voorkomende soorten als Egel (*E. europeus*), Huisspitsmuis (*C. russula*), Mol (*T. europea*) en kleine marterachtigen niet uit te sluiten. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Strikt beschermde soorten

Eekhoorn

Gezien de afwezigheid van voldoende naaldbomen, eiken en/of beuken (voedselbomen) en de aard van het omliggende gebied (intensief beheerd en bebouwd) is het onwaarschijnlijk dat de Eekhoorn in het plangebied voorkomt. Negatieve effecten op de Eekhoorn zijn met de plannen niet te verwachten, nader onderzoek wordt niet noodzakelijk geacht. De soort is wel te verwachten in het beekbegeleidende bosgebied ten zuidwesten van de kern.

Steenmarter

De strikt beschermde Steenmarter komt volgens verspreidingsgegevens ook voor in en/of in de omgeving het plangebied. De Steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. Enkele gebouwen in het plangebied hebben een ongebruikte zolder en zijn daarmee geschikt als verblijfplaats voor steenmarters. Verder zijn enkele delen van de gebouwen niet meer in gebruik. Hierdoor zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van de soort niet op voorhand uit te sluiten in het plangebied. Gericht onderzoek dient uitgevoerd te worden om te bepalen of in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen van steenmarters aanwezig zijn.

Boommarter, Das, Waterspitsmuis, Veldspitsmuis

Deze soorten zijn grotendeels gebonden aan grotere bosgebieden, ruigere elementen en/of waterrijke elementen, en zijn afhankelijk van min of meer ongestoorde situaties. Deze elementen zijn niet in het plangebied aanwezig. Om deze reden zijn vaste rust- en verblijfplaatsen of belangrijke onderdelen van het leefgebied van deze soorten uit te sluiten in het plangebied. Negatieve effecten op deze soorten zijn met de plannen uit te sluiten. Nader onderzoek is niet noodzakelijk. Deze soorten zijn te verwachten in het beekbegeleidende bosgebied van de Dinkel en in de Dinkel zelf en de agrarische gronden rondom de kern.

2.3.3 Vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Broekhuizen, 1992; Bode, 1999; Limpens, et. al., 1997) komen in de omgeving van het projectgebied Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), Baardvleermuis (*Myotis mystacinus*), Franjestaart (*Myotis nattereri*), Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en Watervleermuis (*Myotis daubentonii*) voor. Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals Gewone dwergvleermuis (*P. pipistrellus*) en Laatvlieger (*E. serotinus*) en boombewonende soorten als Rosse vleermuis (*N. noctula*) en Watervleermuis (*M. daubentonii*). Daarnaast zijn soorten die van beide elementen gebruik maken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de Gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz). Andere soorten als de Rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten en spleten en achter loshangende schors). De Watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende soorten vleermuizen

In het plangebied staan een aantal gebouwen met toegankelijke spouwmuuren. Verder is gevelbetimmering op enkele locaties aanwezig en zijn gaten en kieren aanwezig die toegang tot het dakbeschot mogelijk maken. Op basis van deze mogelijke verblijfplaatsen zijn vaste rust- en verblijfplaatsen op voorhand niet uit te sluiten in het plangebied. Gericht onderzoek dient uitgevoerd te worden om te bepalen welke soorten gebruik maken van het plangebied als vaste rust- en verblijfplaatsen. Pas dan kan worden bepaald welke mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Boombewonende soorten vleermuizen

Boombewonende vleermuizen worden aangetroffen in boomholtes of achter loshangende schors. In het plangebied staat een grote oude Witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) en een Gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*). Gezien de grootte van deze bomen zijn holten en loshangende schors op voorhand niet uit te sluiten. Gezien de aanwezige bladeren kon de stam en takken niet geheel onderzocht worden op holten. Vaste rust- en verblijfplaatsen zijn op voorhand niet uit te sluiten en gericht onderzoek dient uitgevoerd te worden om te bepalen of verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Afbeelding 4: Mogelijke verblijfplaatsen vleermuizen (foto's SAB, 2010)

Vliegroutes

Vleermuizen maken vaak jarenlang gebruik van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, daarom kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Binnen het plangebied zijn geen duidelijke lijnvormige elementen te onderscheiden. Negatieve effecten van de beoogde ontwikkelingen op vaste vliegroutes zijn uit te sluiten.

2.3.4 Vogels

Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standdaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Het plangebied met struweel en bomen is geschikt als broedgelegenheid voor veel vogels.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van enkele vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit betekent dat nestlocaties van deze soorten het gehele seizoen beschermd zijn. Hierin worden vier categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn de volgende soorten aangetroffen: Zwarte Kraai (*Corvus corone*), Merel (*Turdus merula*), Koolmees (*Parus major*), Ekster (*Pica pica*), Kauw (*Corvus monedula*) en Gierzwaluw (*Apus apus*). Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid broedt de Koolmees in de oude Paardenkastanje en de Kauw in de bedrijfshal. Van de aangetroffen vogelsoorten zijn alleen de nestlocaties van de Gierzwaluw jaarrond beschermd. Nestlocaties van de Koolmees zijn tevens jaarrond beschermd indien de lokale populatie met de plannen aangetast wordt. Aangezien de directe omgeving geschikt is voor de Koolmees en de toekomstige situatie tevens geschikt wordt voor de soort, zal met de ontwikkeling geen aantasting van de lokale populatie plaatsvinden. Nestlocaties van de Koolmees in het plangebied zijn daarmee niet jaarrond beschermd.

Gierzwaluw

Enkele gierzwaluwen vlogen erg laag over het plangebied, dit duidt er vaak op dat deze soorten een nestlocatie in de directe omgeving hebben. In het plangebied zijn enkele geschikte nestlocaties aanwezig. Het betreft het steile pannendak van de autogarage en randen van het pannendak. Op basis van de mogelijk aanwezige nestlocaties en laagvliegende gierzwaluwen zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort op voorhand niet uit te sluiten in het plangebied. Gericht onderzoek dient uitgevoerd te worden om te bepalen of de soort in het plangebied broedt en of in de toekomstige situatie mitigerende maatregelen getroffen moeten worden om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

Huismus

De gebouwen in het plangebied zijn geschikte nestgelegenheden aanwezig onder het dakbeschot, maar gedurende het veldbezoek is geen enkele Huismus waargenomen of gehoord. Gezien het veldbezoek heeft plaatsgevonden in het broedseizoen en geen Huismus is waargenomen is het onwaarschijnlijk dat de soort een broedlocatie in (de directe omgeving) het plangebied heeft. Negatieve effecten op de Huismus worden met de plannen niet verwacht. Wel wordt aanbevolen de toekomstige gebouwen geschikt te maken voor deze soort. Dit kan gedaan worden door middel van het toepassen van een Vogelvide onder de dakrand of het toepassen van nestpannen of – kasten.

Overige jaarrond beschermde vogelsoorten

Het plangebied betreft een binnenstedelijke locatie zonder verbinding met het buitengebied. De gebouwen en bomen in het plangebied worden daarmee niet geschikt geacht als verblijfplaatsen voor uilen en roofvogels. Deze soorten zijn in hun voedsel af-

hankelijk van agrarische weidegronden en/of bossen. Nestlocaties van deze soorten zijn tevens niet aangetroffen in het plangebied. Het is daarom uit te sluiten dat deze soorten een verblijfplaatsen in het plangebied hebben. Negatieve effecten op deze jaarrond beschermde soorten zijn uit te sluiten en gericht onderzoek is niet noodzakelijk.

2.3.5 Amfibieën

Stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) verzamelt verspreidingsgegevens van reptielen, amfibieën en vissen en publiceert deze jaarlijks op het internet (www.ravon.nl). Volgens RAVON komen in de omgeving van het plangebied amfibieën verschillende strikt beschermde amfibieën voor.

Algemene soorten

Algemene soorten, zoals Bruine kikker (*R. temporaria*) en Gewone pad (*B. bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken, zijn gezien de binnen het plangebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Beschermde soorten

Watervoerende elementen zijn niet aanwezig in of nabij het plangebied. Strikt beschermde soorten stellen strikte eisen aan hun leefomgeving en blijven het gehele jaar door dicht bij hun voortplantingswater (met uitzondering van de Rugstreeppad). Het is om deze reden onwaarschijnlijk dat strikt beschermde soorten een vaste rust- en verblijfplaats in het plangebied hebben. Negatieve effecten worden met de plannen niet verwacht en gericht onderzoek is niet noodzakelijk.

2.3.6 Reptielen

Reptielen zijn over het algemeen gebonden aan structuurrijke vegetatie, vaak gelegen in weinig verstoorde biotopen. Soorten als Ringslang (*Natrix natrix*) en Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) kunnen voorkomen in gebieden met een relatief hoge verstoringsgraad. Op basis van de binnen het plangebied aanwezige biotopen (grotendeels bebouwd en verhard) is het voorkomen van reptielen uit te sluiten in het plangebied. Negatieve effecten zijn uit te sluiten en gericht onderzoek is niet noodzakelijk.

2.3.7 Vissen

In het plangebied zijn geen watervoerende elementen aanwezig, waardoor de aanwezigheid van strikt beschermde vissen zijn uit te sluiten. Gericht onderzoek is niet noodzakelijk.

2.3.8 Insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Dergelijke biotopen ko-

men niet in het plangebied voor. Overige strikt beschermde soorten als mollusken en weekdieren zijn ook niet te verwachten gezien de biotopen.

2.4 Conclusie

In Denekamp (gemeente Dinkelland, provincie Overijssel) is in het centrum van de kern sloop en nieuwbouw beoogd. Voordat deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

2.4.1 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden.

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 of EHS. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Dinkelland". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 1.800 meter afstand. Het dichtstbijzijnde gebied dat aangewezen is als EHS betreffen de bosgebieden ten zuidwesten van de kern op ongeveer 800 meter afstand. Het plangebied ligt buiten de grenzen van beide gebieden en heeft verder geen verbinding of relatie met de betreffende gebieden. Gezien de binnenstedelijke locaties, afwezigheid van een verbinding met het plangebied, afstand en kleinschalige ingreep zijn (in)directe effecten van de werkzaamheden en toekomstige inrichting op het Natura 2000-gebied en de EHS uit te sluiten.

Een vergunningaanvraag in het kader van de NB-wet is niet noodzakelijk.

2.4.2 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dieren opzettelijk worden verontrust. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

Algemene soorten

De meeste van deze soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een algehele vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties. Dit betekent dat voor deze soorten de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden zonder ontheffing.

Strikt beschermde soorten

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten staat vermeld op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet en is daarmee strikter beschermd. Voor deze soorten geldt dat bij een aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd. De strikt beschermde Steenmarter, vleermuizen en Gierzwaluw zijn, gezien de verspreidingsgegevens, aanwezige habitats en soortspecifieke eisen niet op voorhand uit te sluiten binnen het plangebied.

Verder kunnen bij de start van werkzaamheden in het broedseizoen, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. Werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten het broedseizoen of tijdens het broedseizoen, als broedende vogels binnen en in de directe omgeving van het plangebied uitgesloten kunnen worden.

	Jan.	Feb.	Mrt.	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.
Broedvogels												

Tabel 1: Indicatieve periode uit te voeren werkzaamheden. Groen: werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden. Oranje: werkzaamheden mogen uitgevoerd worden mits geen broedgevallen aanwezig zijn.

2.4.3 Nader onderzoek

Met het slopen van de gebouwen en kap van bomen zijn negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen van de Steenmarter, vleermuizen en Gierzwaluw niet op voorhand uit te sluiten. Nader onderzoek dient uitgevoerd te worden. Onderstaand wordt per soortgroep de globale onderzoeksperiode aangegeven.

- Steenmarter: jaarrond
- Vleermuizen: eind mei - 15 juli (kraamkolonies) én 15 augustus - 15 september (paarverblijven)
- Gierzwaluw: 15 mei – 15 juli

Deze onderzoeksperiodes zijn gebaseerd op het Protocol Vleermuisonderzoek van het Netwerk Groene Bureaus (2010) en Handleiding MUS (van Turnhout & van Diek, 2007) dat tevens als leidraad gehanteerd wordt door het Ministerie van EL&I voor een ontheffingsaanvraag. Het gebruik van het plangebied door deze soorten kan door middel van nader onderzoek in beeld worden gebracht zodat het werkelijke effect van de ingreep op (het leefgebied van) daadwerkelijk aanwezige soorten kan worden bepaald. Pas dan kan worden bepaald welke maatregelen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat de Flora- en faunawet wordt overtreden. Mocht het niet mogelijk zijn om dit te voorkomen, dan is een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Een dergelijke ontheffing is alleen onder beperkte omstandigheden verkrijgbaar.

Compenserende en mitigerende maatregelen moeten altijd voorafgaand aan de uitvoering van de beoogde plannen worden gerealiseerd.

2.4.4 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woningen;
- als er weer een zolder of vliering wordt aangelegd, zou deze niet helemaal geïsoleerd kunnen worden. Hierdoor wordt de zolder mogelijk een geschikt verblijf voor vleermuizen;
- het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten;
- er kunnen nestpannen of neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen en de Huismus. Beide soorten verliezen steeds meer nestmogelijkheden.

3 Nader veldonderzoek flora en fauna

Uit de quick scan flora en fauna blijkt dat vaste rust- en verblijfplaatsen van strikt beschermde Steenmarter, vleermuizen en Gierzwaluw niet zijn uit te sluiten binnen het plangebied. Een nader veldonderzoek is noodzakelijk om te specificeren of strikt beschermde soorten een vaste rust- en verblijfplaats in het plangebied hebben. Om deze reden is door Ekoza, ecologisch onderzoek en advies, in 2010 gericht onderzoek uitgevoerd naar deze soorten. Pas als het exacte gebruik van het plangebied door vleermuizen in kaart wordt gebracht kan bepaald worden of met de toekomstige ontwikkelingen sprake is van overtreding van de Flora- en faunawet. Hieronder worden verkort de methode, resultaten en de conclusie van het nader onderzoek besproken. Voor het volledige rapport wordt verwezen naar bijlage 3.

3.1 Methode

Voor het vaststellen van de aanwezigheid van vleermuizen zijn een vijftal onderzoeksronden uitgevoerd. Drie veldbezoeken zijn uitgevoerd in de voorzomer, de periode waarin kraamkolonies gevormd worden. De overige twee veldbezoeken zijn uitgevoerd in de nazomer, wanneer de kraamverblijven uit elkaar vallen en paarverblijven gevormd worden. De data van de veldbezoeken betreffen 26 juni, 10 juli (ochtendbezoek), 27 juli, 22 augustus en 5 september 2010. Het betreffen allen nachtbezoeken, tenzij anders aangegeven. Met behulp van een batdetector en zichtwaarnemingen is onderzoek gedaan naar vleermuizen. Het onderzoek is uitgevoerd conform het Protocol Vleermuisonderzoek van het Netwerk Groene Bureaus (2010), dat tevens als leidraad gehanteerd wordt door het Ministerie van EL&I voor een ontheffingsaanvraag.

Bij deze veldbezoeken is tevens gelet op gierzwaluwen (invliegende exemplaren, roepende jongen) en Steenmarter (uitwerpselen, haren en geur).

3.2 Resultaat

Tijdens de veldonderzoeken is de Steenmarter niet waargenomen in het plangebied. Er zijn geen aanwijzingen dat er verblijfplaatsen van de Steenmarter in het plangebied aanwezig zijn.

Wat betreft vleermuizen zijn er in het plangebied af en toe jagende gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuizen waargenomen. Tijdens de onderzoeksronden zijn geen in- en uitvliegende vleermuizen of een vliegroute aangetroffen in het plangebied. Er is geen aanwijzing dat er verblijfplaatsen in het plangebied aanwezig zijn. Wel is een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuizen waargenomen in de zolder van de nabijgelegen kerk. Echter met de toekomstige plannen vindt geen (in)directe aantasting plaats van deze verblijfplaats.

Gedurende het gerichte onderzoek zijn geen in- of uitvliegende gierzwaluwen aangetroffen. Dit betekent dat geen nestlocaties in het plangebied aanwezig zijn. Wel zijn foeragerende gierzwaluwen aangetroffen.

3.3 Conclusie

Op basis van het nader veldonderzoek kan gesteld worden dat in het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen of overige belangrijke onderdelen van het leefgebied van Steenmarter, vleermuizen en Gierzwaluw aanwezig zijn. Met de plannen vindt dan ook geen aantasting plaats van vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten plaats. Het plangebied wordt wel gebruikt als foerageergebied voor vleermuizen en gierzwaluw. Het betreft echter geen dusdanig belangrijk foerageergebied dat het tijdelijk verlies ervan een verblijfplaats (tijdelijk) ongeschikt wordt. In de toekomstige situatie is het plangebied ook weer geschikt als foerageergebied voor beide soorten. Dit betekent dat met de plannen geen sprake is van aantasting van belangrijk foerageergebied.

Ontheffingsplichtige activiteiten zijn met de plannen niet te verwachten, waarmee het nemen van mitigerende en compenserende maatregelen of een ontheffingsaanvraag niet noodzakelijk is.

3.4 Aanbevelingen

Hieronder worden een aantal vrijblijvende aanbevelingen gedaan:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte in nieuw te bouwen woning;
- als er een zolder of vlaming wordt aangelegd, zou deze niet helemaal geïsoleerd kunnen worden. Hierdoor wordt de zolder mogelijk een geschikt verblijf voor vleermuizen;
- voor Huismus en Gierzwaluw zouden nestgelegenheid gecreëerd kunnen worden door het toepassen van nestpannen, nestkasten of neststenen.

3.5 Aanbevelingen

Wel dient met de plannen rekening gehouden te worden met een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Deze voorwaarden zijn altijd van toepassing:

- in het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren;
- op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;

- het beperken van verlichting tijdens de avonduren in zomer, voorjaar en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren;
- het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen. Zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

4 Mitigerende maatregelen / Ontheffingsaanvraag

Met de sloop- en bouwwerkzaamheden worden geen vaste rust- en verblijfplaatsen of belangrijke onderdelen van het leefgebied van strikt beschermde soorten aangetast. Een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt met de plannen niet noodzakelijk geacht.

5 Voortoets/ Oriënterende habitattoets

Het plangebied ligt niet in of nabij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het dichtstbijzijnde gebied beschermd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 betreft het Natura 2000-gebied "Dinkelland". Dit beschermde gebied ligt op ongeveer 1.800 meter afstand. Gezien de binnenstedelijke locaties, afwezigheid van een verbinding met het plangebied, afstand en kleinschalige ingreep zijn (in)directe effecten van de werkzaamheden en toekomstige inrichting op het Natura 2000-gebied uit te sluiten.

Een vergunningaanvraag in het kader van de NB-wet is niet noodzakelijk.

6 Conclusie

Met de sloop- en bouwwerkzaamheden vindt geen overtreding van de Flora- en faunawet of Natuurbeschermingswet 1998 plaats.

Bijlage 1: Gegevens Natuurloket

Rapportage voor kilometerhok X:265 / Y:488

Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten		4			10	goed	-	1975-2007
Mossen (#)					3	goed	0%	1997-2007
Korstmossen						niet		1992-2007
Paddestoelen						slecht		1992-2007
Zoogdieren	1	6		5		slecht	51-100%	1997-2007
Broedvogels			1			slecht	0%	1996-2007
Watervogels			24			matig	0%	96/97-06/07
Reptielen						niet		1992-2007
Amfibieën						niet		1992-2007
Vissen						niet		1992-2007
Dagvlinders						goed		1998-2008
Nachtvlinders						redelijk		1980-2008
Libellen						matig		1993-2007
Sprinkhanen						niet		1993-2007
Overige ongewervelden					1	slecht	0%	1993-2007

Landelijke vegetatiedatabank: [gegevens inzien van dit hok](#)

Bijlage 2: Literatuurlijst

Bode, A.D., Douma, M., Driesen, N.J., Dijkstra, A.J., Gritter, A.G.R., Hegeman, A., Heinen, M.A., Hoekstra, B., Hoeve, R., Snaak, G., van Vliet, J.A., Zoon, C.P.M. 1999. De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C., Thissen, J.B.M. 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K., Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, uitgeverij KNNV, Utrecht.

SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998, 2000, Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Van Turnhout C. & van Diek H. 2007. Handleiding MUS (Meetnet Urbane Soorten). SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

www.ravon.nl

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.vogelbescherming.nl

www.minlnv.nl

**Bijlage 3: Resultaten gericht onderzoek vleermuizen,
Gierzwaluw en Steenmarter Ekoza**

Nader onderzoek vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarters Eurowerft te Denekamp

Ekoza
Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

24 december 2010

Colofon

Titel : Nader onderzoek vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarters
Subtitel : Eurowerft te Denekamp

Projectnummer : 10.098
Datum : 24 december 2010

Veldonderzoek : C. van den Tempel & T. Kooij
Auteur(s) : T. Kooij

Goedgekeurd door : A. Zandstra

Opdrachtgever : SAB
Contactpersoon : H. Broier

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Tivolilaan 205
Postbus 2
6800 AA Arnhem

T: 026-8454583
info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus:
www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

1. Inleiding.....	4
1.1 Algemeen	4
1.2 Rapportage	4
1.3 Vleermuizen	5
2. Wettelijk kader	6
3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode	7
3.1 Gebiedsbeschrijving	7
3.2 Onderzoeksmethode	8
4. Resultaten Veldonderzoek	9
4.1 Vleermuizen	9
4.2 Gierzwaluwen.....	10
4.3 Steenmarter.....	10
5. Conclusie.....	11
Literatuur.....	12
Bijlage 1 Natuurwetgeving	13

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In het centrum van Denekamp net ten oosten van de doorgaande Nordhornsestraat is een nieuw woonwinkelcentrum bedacht. Hiervoor zal de huidige bebouwing moeten wijken. Veel dieren en planten zijn middels de Flora- en faunawet beschermd. Om inzichtelijk te krijgen of voor het uitvoeren van de werkzaamheden een ontheffing in het kader van de Flora- en de faunawet nodig is, is het noodzakelijk om te weten of er beschermde dieren en/of planten op het terrein voorkomen. Hiervoor is in juni 2010 door het SAB een verkennend onderzoek uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat er verblijfplaatsen van vleermuizen in het gebied kunnen voorkomen. Tevens waren gierzwaluwen en steenmarters op voorhand niet uit te sluiten.

Het SAB heeft Ekoza verzocht onderzoek uit te voeren naar vleermuizen, gierzwaluwen en steenmarters in het plangebied.

1.2 Rapportage

Deze rapportage is de weergave van het nader onderzoek dat door Ekoza is uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij vormt de Flora- en faunawet die aangeeft welke soorten op welke manier beschermd zijn en de resultaten uit de eerder uitgevoerde quickscan.

Aan de hand van de rapportage zijn er voor het nader onderzoek een tweetal onderzoeksvragen te formuleren.

1. Zijn er vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in het gebouw aanwezig?
2. Wat is de status van het eventuele gebruik (mannenverblijf of kraamkolonie)?
3. Zijn er belangrijke vliegroutes of foerageergebieden aanwezig?
4. Zijn er nestplaatsen van gierzwaluwen aanwezig?
5. Zijn er verblijfplaatsen van steenmarters aanwezig?

Vleermuizen kunnen op veel verschillende manieren gebruik maken van gebouwen. Het kan hierbij om verschillende soorten en functies gaan. Daarom wordt dit kort in de volgende paragraaf toegelicht.

1.3 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen, en paarverblijfplaatsen.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes. In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn; Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

*Figuur 1. Mogelijke verblijfplaatsen en uitvliegopeningen
(uit Vleermuizen in het landschap)*

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen zijn voornamelijk boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of hollen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn. Veel soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen zijn bijvoorbeeld gebouwbewoners. Ze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen. Andere soorten, bijvoorbeeld gewone grootoorvleermuizen, hebben een voorkeur voor grote open ruimten zoals kerkzolders.

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale paarkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik zijn.

2. Wettelijk kader

In Nederland zijn meerdere wetten die de flora en fauna in ons land beschermen. Dit zijn de Flora en faunawet en de natuurbeschermingswet. In dit onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van toepassing. Hieronder volgt een korte samenvatting van deze wet. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in bijlage 1.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt alle in Nederland levende soorten. Voor alle soorten geldt er een ‘zorgplicht’: een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

In de verschillende verbodsbepalingen is opgenomen dat er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk (kunnen) zijn voor de soort. Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld.

De AMvB onderscheid 3 categorieën van soorten:

- Soorten van Tabel 1, hiervoor geldt een algemene vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen en beheersmaatregelen.
- Soorten van Tabel 2; hiervoor geldt een vrijstelling voor bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, indien gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor andere activiteiten is een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium ‘doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort’.
- Soorten van Tabel 3; dit zijn strikt beschermde soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen alleen een ontheffing wordt verleent indien er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister goedgekeurde gedragscode.

Alle broedende vogels zijn beschermd volgens tabel 3 van de Flora- en Faunawet. Buiten het broedseizoen geldt voor de meeste soorten een vrijstelling. Enkele soorten zijn jaarrond beschermd. Het gaat hierbij onder andere om gierzwaluwen.

3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is gelegen in het centrum van Denekamp en grenst aan de Nordhornsestraat. Het bestaat uit enkele winkels met appartementen daarboven, een garage en een bedrijfspand. Achter de panden (aan drie kanten omringd) liggen een aantal parkeerplaatsen. Hier staan ook enkele grotere bomen.

Figuur 2. Ligging van het plangebied.

Figuur 3. Impressie van het plangebied.

3.2 *Onderzoeksmethode*

De methodiek die we hanteerden bestond uit onderzoek met een batdetector zowel in de avonduren als in de ochtenduren.

Met de batdetector werd gedurende twee avonden geluisterd naar mogelijk uitvliegende dieren. De eerste avondcontrole vond plaats op 26 juni en de tweede was op 27 juli 2010.

Omdat de dieren bij het uitvliegen meestal snel en rechtlijnig van de locatie vertrekken was de kans op missen aanwezig. Daarom is ook in de ochtenduren een inspectie uitgevoerd om terugkerende dieren op te kunnen sporen. In de ochtenduren hebben vleermuizen de neiging om gedurende een half uur te gaan zwermen rondom de invliegopening. Hierdoor zijn kolonieplaatsen tijdens de ochtend beter te vinden. Deze inspectie heeft plaatsgevonden op 10 juli 2010.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een batdetector met time-expansion (Pettersson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt zodat deze geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. In dit onderzoek is dit uiteindelijk niet nodig gebleken.

In het paarseizoen zijn 2 controles uitgevoerd om te controleren of het plangebied als paarverblijf wordt gebruikt door vleermuizen. Deze controles hebben plaatsgevonden op 22 augustus en 5 september 2010.

Bij de bezoeken voor vleermuizen is ook gelet op gierzwaluwen en steenmarters.

4. Resultaten Veldonderzoek

De opdrachtverlening kwam op 23 juni waardoor de veldbezoeken redelijk laat in het seizoen zijn uitgevoerd. Echter de bezoeken zijn nog wel binnen de toegestane periode uit het vleermuisprotocol uitgevoerd.

4.1 Vleermuizen

De eerste avondcontrole heeft plaatsgevonden op 26 juni. Tijdens dit bezoek zijn enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen. Ook was er gedurende enkele minuten een (gewone) grootoorvleermuis aan het jagen.

Tijdens de ochtendcontrole, welke heeft plaatsgevonden op 10 juli weer enkele gewone dwergvleermuizen waargenomen. Geen van de dieren was aan het zwermen of vertoonde ander gedrag dat op een verblijfplaats zou kunnen duiden. De gewone dwergvleermuizen vertrokken naar de woonwijk ten noorden van het plangebied.

De laatste controle van het zomeronderzoek was op de avond van 27 juli. Na het aankomen van de eerste dwergvleermuizen is gepost bij de kerk. Dwergvleermuizen vliegen eerder uit dan grootoorvleermuizen. Hierbij is vastgesteld dat er verschillende grootoorvleermuizen vanaf de zolder van de kerk uitvlogen. Er zit een verblijfplaats van deze soort in de kerk. Later op de avond is een jagende grootoorvleermuis even in het plangebied aanwezig geweest.

Figuur 4. Kerk met grootoorvleermuizen.

Het beeld uit de paartijd is niet anders dan in de zomer. Er zijn tijdens de 2 bezoeken op 22 augustus en 5 september steeds enkele jagende dieren (voor korte tijd) in het plangebied waargenomen. Hierbij ging het steeds om gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen paarroepen gehoord. Ook is er in de paartijd geen gewone grootoorvleermuis waargenomen. Grootoorvleermuizen zijn moeilijk te horen met de batdetector omdat ze een zachte sonar hebben. Jagende dieren kunnen daarom makkelijk gemist worden. Wel zijn de sociale roepen in de paartijd goed te horen. Dit is echter niet waargenomen.

De conclusie is dat er enkele vleermuizen af en toe jagen in het plangebied. Het gaat hierbij om gewone dwergvleermuizen en om gewone grootoorvleermuizen. Er is geen enkele aanwijzing dat er verblijfplaatsen in het gebied aanwezig zijn.

4.2 *Gierzwaluwen*

Gedurende de eerste twee bezoeken zijn er jagende gierzwaluwen rondom het plangebied waargenomen. Er zijn geen in- of uitvliegende dieren waargenomen. Het derde bezoek was eind juli. Toen zijn er geen gierzwaluwen meer waargenomen. Aangenomen wordt dat de dieren al uit het gebied vertrokken zijn richting de overwinteringsplekken in Afrika. Er is geen nestplaats van gierzwaluwen gevonden.

4.3 *Steenmarter*

Gedurende alle veldbezoeken is gelet op de eventuele aanwezigheid van steenmarters. Hierbij is ook naar sporen zoals uitwerpselen, haren en geur. Bij geen van de bezoeken zijn aanwijzingen gevonden van eventuele aanwezigheid van steenmarters.

5. Conclusie

In het plangebied zijn af en toe jagende vleermuizen aanwezig. Het plangebied vormt echter geen essentieel jachtgebied voor de dieren. Er zijn geen verblijfplaatsen of vliegroutes van vleermuizen aangetroffen.

Ook zijn er geen nestlocaties van gierzwaluwen in het plangebied aangetroffen. Wel zitten er vermoedelijk nestlocaties in de omgeving.

Er zijn geen aanwijzingen dat er verblijfplaatsen van steenmarters in het plangebied aanwezig zijn.

Voor deze soorten worden geen verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden. Een ontheffing is niet noodzakelijk.

Literatuur

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997
- Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Broekhuizen, S. e.a. KNNV Uitgeverij, Utrecht 1992
- Veldgids diersporen. Annemarie van Diepenbeek KNNV Uitgeverij, Utrecht 1999
- Zoogdieren van West-Europa. Rogier Lange et al. KNNV Uitgeverij in samenwerking met de VZZ, Utrecht 1994.
- www.minlnv.nl
- www.natuurloket.nl

Bijlage 1 Natuurwetgeving

Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

- Artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10:* Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is voor aangewezen bedreigde soorten altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen nog ontheffing verkregen worden voor een belang dat is opgenomen in de Habitatrichtlijn. Hierdoor kan geen ontheffing meer aangevraagd worden op basis van 'werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'. Voor vogels kan alleen nog ontheffing verkregen worden op grond van een belang dat staat in de Vogelrichtlijn. Dit houdt in dat naast belang j, ook geen ontheffing meer aangevraagd kan worden op basis van belang e 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' meer aanvragen.